Palveluseteli sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Ohjelma

- Palveluseteli lainsäädännössä ja käytännössä

  Sami Uotinen, johtava lakimies

- Palveluseteli ikääntyneiden palveluissa Tampereella

  Mari Patronen, palvelulinjapäällikkö

  Anne-Mari Ahonen, projektijohtaja

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Palveluseteli sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa

Kuntamarkkinat 2019

Sami Uotinen
Johtava lakimies

11.9.2019

Palveluseteli lainsäädännössä

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Aiemmat palvelusetelisäännökset voimaan 2004
  - Sääntely keskittyi kotipalvelun palvelusetelin arvon määrittelyyn
  - Periaatteessa mahdollista muissakin palveluissa
  - Asiakasmaksukytkentä vaikeutti
- Vuonna 2008 laajennus kotisairaanhoitoon
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009) ja asiakasmaksulain 12 §:n muutos (570/2009) voimaan 1.9.2009

JHL: Palvelusetelilaki täynnä ongelmia

Julkisten ja hyvinvointialojen liiton JHL:n mukaan lakiesitys palvelusetelin käytön laajentamisesta on niin ongelmallinen, ettei sitä pidä hyväksyä hallituksen esittämässä muodossa.

Kotimaa 24.3.2009 klo 11:37

0

Nyt esitys vastaa ainoastaan yritysten tarpeisiin, liitto toteaa eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle antamassaan lausunnossa.

JHL:n mukaan palvelusetelilainsäädäntö heikentää perusterveydenhuoltoa, jos linjana on tarjota markkinoita yksityisille palvelutuottajille. Palvelutuotanto on vaarassa pirstaloitua ja palveluprosessin hallinta vaikeutua, mikä ei ole asiakkaiden ja potilaiden edun mukaista, liitto muistuttaa.

Tärkeää olisi huolehtia siitä, ettei kustannussäästö synny palvelun laadun ja asiakkaiden tai henkilöstön kustannuksella. Säästöjä ei saa ottaa henkilökunnan työoloista tai palkkauksesta, eikä nostaa asiakkaan palvelusta maksamaa hintaa, liitto esittää.

JHL vaatii, että laissa on määriteltävä selkeämmin ne alueet, joihin palvelusetelin käyttö ei sovi.

Hallitus on esittänyt palveluseteleiden käytön laajentamista sosiaali- ja terveyspalveluissa. Kunnat päättäisivät itse, minkä palvelujen järjestämisessä ne seteleitä käyttäisivät. Uuden lainsäädännön uskotaan laajentavan seteleiden käyttöä erityisesti terveydenhuollossa. Palveluseteli on käytössä jo kotipalveluissa ja kotisairaanhoidossa.

Lähteet: YLE UUTISET

Palveluseteli lainsäädännössä

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Uuden sosiaalihuoltolain (1301/2014) myötä 1.4.2015 aiemman sosiaalihuoltolain palvelusetelisäännökset (erit. kotipalvelu ja kotisairaanhoito) kumottiin
- Edellisellä hallituskaudella sote-uudistuksen myötä palvelusetelilainsäädäntö piti kumota ja tilalle esitettiin asiakasseteliä (ja henkilökohtaista budjettia)
- Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019:

  ”Asiakkaiden yhdenvertaisten ja sujuvien palvelujen turvaamiseksi ja itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi **valmistellaan palvelusetelilain uudistus** ja tehdään linjaukset henkilökohtaisen budjetin käyttöönotosta sote-uudistuksessa”

Palvelusetelilain sisältö

- Tarkoitus ja soveltamisala 1 -2 §
- Määritelmät 3 §
- Palvelut ja palvelujen tuottajat 4 §
- Palvelun tuottajan hyväksymisen edellytykset 5 §
- Asiakkaan asema 6 §
- Palvelusetelin arvon määräytyminen 7 §
- Palvelusetelin arvon korottaminen 8 §
- Kunnan vastuun rajaus 9 §
- Rekisterinpito 11 §
- Suhde sairausvakuutuskorvaukseen 12 §
- Muutoksenhaku 13 §

Palvelusetelilaki - soveltamisala

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Sovelletaan palvelusetelin käyttöön kuntien järjestämissä sosiaali- ja terveyspalveluissa
- Palveluseteli on yksi palvelujen järjestämistapa muiden joukossa
- Vrt. laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 4 §
- **Palveluseteli ei ole oma erillinen palvelu!**

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta (30.12.2003/1309)

4 § Toiminnan järjestäminen

Kunta voi järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät:

1) hoitamalla toiminnan itse;

2) sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa;

3) olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä;

4) hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta; taikka

5) antamalla palvelunkäyttäjälle palvelusetelin, jolla kunta sitoutuu maksamaan palvelun käyttäjän kunnan hyväksymältä yksityiseltä palvelujen tuottajalta hankkimat palvelut kunnan päätöksellä asetettuun setelin arvoon asti.

Palvelusetelilaki - peruslähtökohtia

- Kunta päättää siitä käyttääkö se palveluseteliä järjestämistapana vai ei
- Kunta päättää myös siitä, missä palveluissa seteliä käytetään ja missä laajuudessa
- Palvelusetelipalveluntuottajat ovat yksityisiä palveluntuottajia

Palvelusetelilaki – lakisääteiset hyväksymiskriteerit

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Kunnan tulee määritellä palvelun tuottajien hyväksymiskriteerit
  - Osa kriteereitä on lakisääteisiä
    - Merkitty ennakkoperintärekisteriin
    - Täyttää yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetussa laissa ja yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa asetetut vaatimukset
    - Palvelujen vastattava vähintään sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta
    - Oltava potilasvahinkolain mukainen vakuutus tai muu vastuuvakuutus

Palvelusetelilaki – kunnan asettamat vaatimukset

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Kunta voi (käytännössä täytyy) erikseen asettaa vaatimuksia hyväksymiselle
  - Vaatimusten tulee liittyä asiakkaiden tai asiakasryhmien tarpeisiin, palvelujen määrään tai laatuun tai kunnan olosuhteisiin
  - Myös muita vastaavia vaatimuksia
- Kunnan itsensä asettamien vaatimusten tulee olla palveluntuottajia syrjimättömiä ja perustua puolueettomasti arvioitaviin seikkoihin
- Hyväksymiskriteerien (sääntökirja) avulla myös määritellään se palvelu, mikä asiakkaalla on oikeus saada ja palveluntuottajalla on velvollisuus tuottaa

Palvelusetelilaki – palveluntuottajan hyväksyminen

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Kunta hyväksyy ne yksityiset palvelun tuottajat, joiden palvelujen maksamiseen asiakas voi käyttää kunnan myöntämää palvelusetelia
  - Kaikki hyväksymisehdot täyttävät tai;
  - Kilpailuttamisen perusteella rajattu joukko
- Hyväksyminen tulee peruuttaa, jos hyväksymiselle asetetut edellytykset eivät enää täyty tai palvelun tuottaja pyytää hyväksymisen peruuttamista

Sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelusetelikysely 2018

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Sosiaali- ja terveyspalveluiden palveluseteleiden käyttöä koskeva kysely lähetettiin kaikkiin Manner-Suomen kuntiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueille (yt-alue = kuntayhtymä ja vastuukunta).
- Vastaava kysely toteutettiin Kuntaliitossa edellisen kerran vuonna 2015.
- 143 kuntaa/yt-aluetta vastasi kyselyyn.
  - Saadut 143 vastausta pitävät sisällään 228 kuntaa, mikä on 77 % kaikista Manner-Suomen 295 kunnasta. Vastaukset kattavat 84 % Manner-Suomen väestöstä.
- Kyselyn vastauksia on täydennetty kuntien/yt-alueiden verkkosivuilta löytyvillä palvelusetelitiedoilla.
- Seuraavissa palvelusetelien käytön jakautumista esittävissä dioissa olevat kuvioiden havaintomäärät (N) perustuvat erilaisiin palveluihin tarkoitettujen palvelusetelien yhteismäärästä kunnissa ja kuntayhtymissä (selvityksen Excel-taulukko).

Palveluseteleiden käytön jakautuminen sosiaali- ja terveyspalveluissa N = 640

- Käytössä olevista palveluseteleistä yleisimmin palvelusetelia käytettiin sosiaalipalveluissa 60 % (N = 381).
- Terveyspalveluissa käytettiin 40 % kaikista sote-palveluseteleistä (N = 259).
- Vuoden 2015 vastaavassa Kuntaliiton selvityksessä sosiaalipalvelujen osuus oli 74 % ja terveyspalvelujen 26 %.

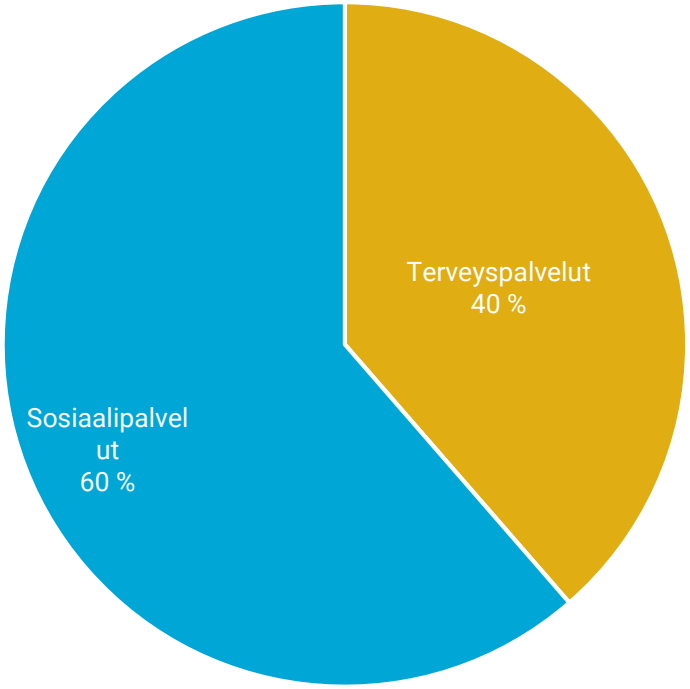

Sosiaalipalvelujen osalta palveluseteliä käytettiin yleisimmin N = 381

- Kotipalvelussa (19,7 %)
- Sosiaalihuoltolain mukaisessa tehostetussa palveluasumisessa (19,4 %)
- Omaishoitajan vapaan aikaisissa palveluissa (17,8 %)
- Kotipalveluiden tukipalveluissa (17,3 %)

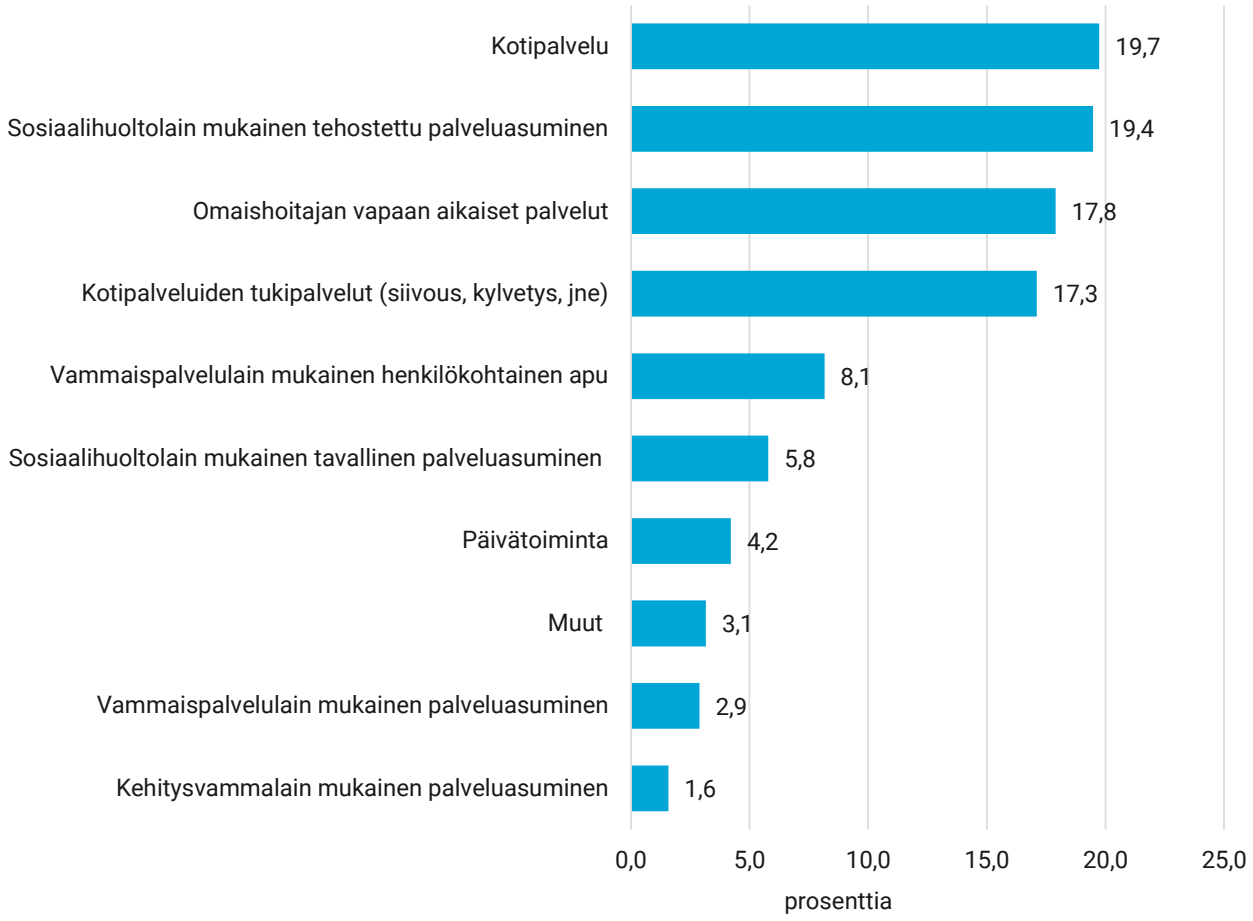

Palveluseteleiden käytön jakautuminen terveydenhuollossa N = 259

- Terveydenhuollon osalta eniten palveluseteleitä oli käytössä erikoissairaanhoidossa (57 %).
- Perusterveydenhuollossa palveluseteleitä oli käytössä 34 %.
- Suun terveydenhuollossa palveluseteleitä oli käytössä 9 % kaikista terveydenhuollon palveluseteleistä.
- Vuoden 2015 vastaavassa Kuntaliiton selvityksessä erikoissairaanhoidon osuus oli 35 %, perusterveydenhuollon 52 % ja suun terveydenhuollon 13 %.

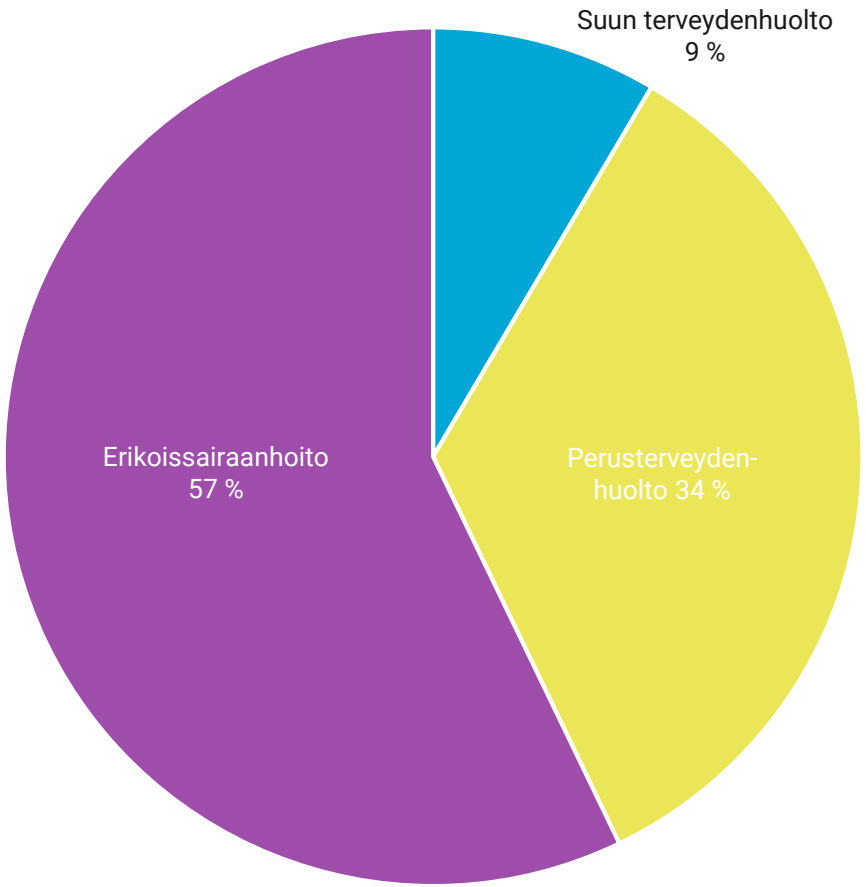

Palveluseteleiden käytön jakautuminen perusterveydenhuollon palveluissa N = 89

Perusterveydenhuollossa palveluseteliä käytettiin yleisimmin

- kotisairaanhoidon palveluissa (43,8 %),
- terapiapalveluissa (21,3 %),
- hammaslääkärin vastaanottotoiminnassa (19,1 %),
- apuvälineissä (14,6 %),
- lääkärin vastaanottotoiminnassa (11,2 %),
- tutkimuksissa (7,9 %) ja
- hoitajan vastaanottotoiminnassa (1,1 %).

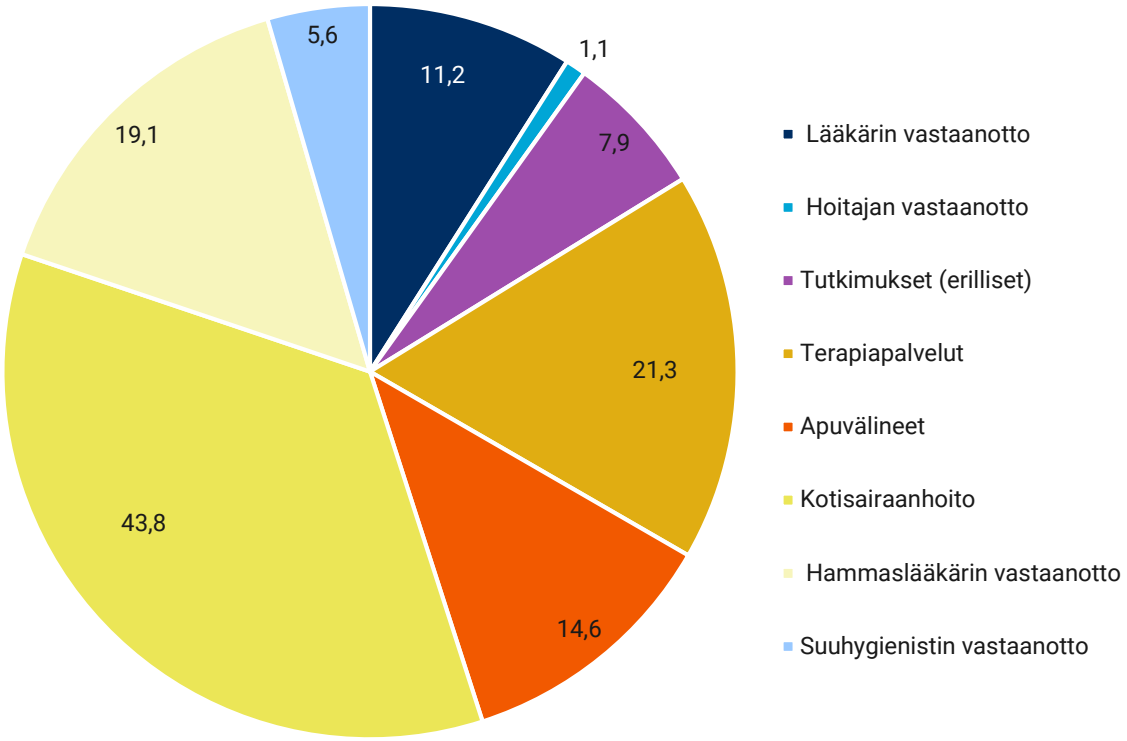

Palveluseteleiden käytön jakautuminen erikoissairaanhoidossa

N = 148

Erikoissairaanhoidossa palvelusetelin käyttöalueet olivat

- erikoislääkärin vastaanottotoiminta (37,2 %),
- leikkaukset ja muut toimenpiteet (25 %),
- tutkimukset (23 %),
- terapiapalvelut (7,4 %) ja
- apuvälineet (7,4 %).

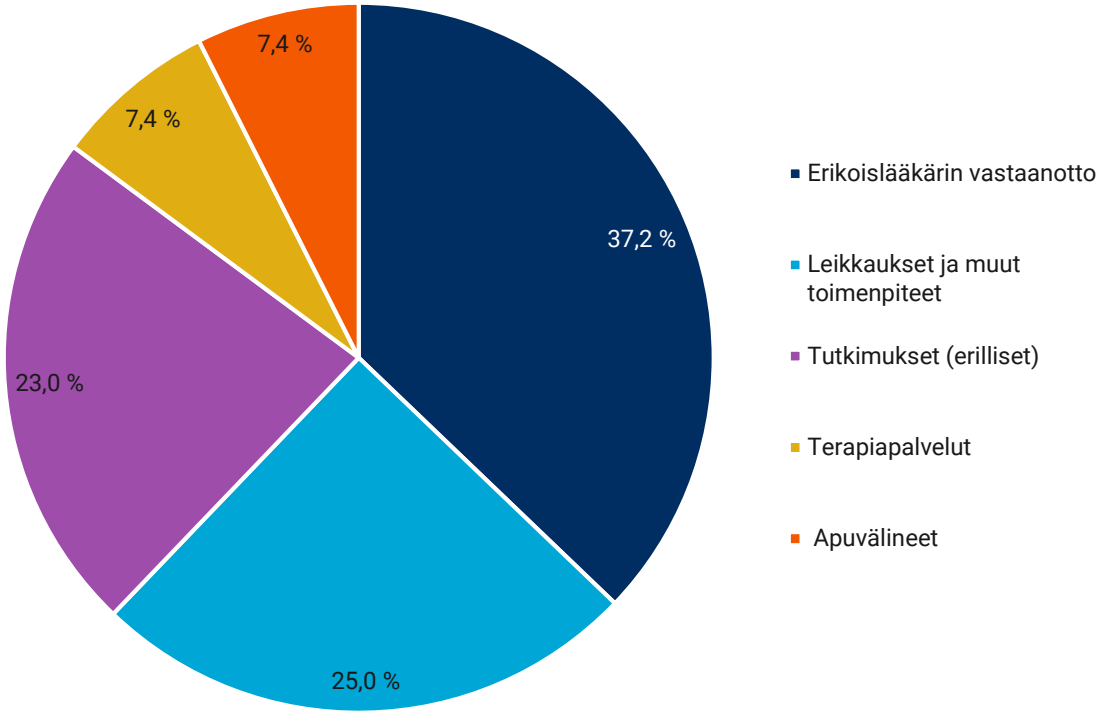

Missä kunnissa käytetään eniten sote-palveluseteleitä?

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Tampereen ympäristökunnissa Ylöjärvellä, Nokialla, Kangasalalla, Pirkkalassa ja Lempäälässä on käytössä laaja ja keskenään yhteneväinen erikoissairaanhoidon palvelusetelijärjestelmä.
- Tampereella käytössä olevat palvelusetelit olivat jakautuneet tasaisesti perus-terveydenhuoltoon, erikoissairaanhoitoon ja sosiaalipalveluihin.
- Useimmissa kunnissa palvelusetelien käyttö painottuu edelleen sosiaali-palveluihin, missä niitä on perinteisestikin käytetty eniten.

esh = erikoissairaanhoito, pth = perusterveydenhuolto,
sos.palv. = sosiaalipalvelut

Organisaatio	Palvelusetelien määrä	Missä palveluissa eniten?
Ylöjärvi	28	esh 20
Nokia	25	esh 20
Kangasala	24	esh 20
Pirkkala	22	esh 19
Lempäälä	21	esh 20
Tampere	20	pth 6, esh 6, sos.palv. 6
Helsinki	14	sos.palv. 8
Kuopio	13	sos.palv. 7
Siun sote	13	sos.palv. 10
Seinäjoki	12	esh 7
Kuusamo	11	sos.palv. 7
Pori	11	sos.palv. 4
Jyväskylä	10	sos.palv. 5
Essote	10	sos.palv. 7

KIITOS!

Sami Uotinen

Johtava lakimies

Kuntaliitto
Kommunförbundet